

« دستاوردها و برکات کلامی – دین‌شناختی نظریه "حرکت جوهری" در حکمت متعالیه »

دکتر علی ارشد ریاحی^۱ / مهدی گنججور^۲

چکیده:

نظریه حرکت جوهری، یکی از مهمترین مباحث وجودشناسی است که در تاریخ فلسفه اسلامی، جزو افتخارات و ابتکارات حکمت متعالیه صدرالمآلهین شیرازی محسوب می‌شود. ملاصدرا در پرتو این انگاره، تبیین فلسفی پویا و نوینی از جوهره عالم و آدم ارائه داده و براساس آن به اثبات نهادی ناآرام و بیقرار در بنیان همه کائنات و از جمله انسان می‌پردازد. تأثیرات و برکات عمیق این اصل مترقی، آنچنان فراگیر و پردامنه است که پس از چند قرن سابقه، هنوز هم جای کاوش و تأمل در زوایای مختلف آن وجود دارد. اما آنچه تاکنون در باب حرکت جوهری به عنوان دستاورد بیان شده، عموماً نتایج و پیامدهای وجودشناختی و فلسفی بوده و کمتر به آثار و برکات تحول‌آفرین و اثربخش این اصل در ساحت کلامی-اعتقادی پرداخته شده است. به همین جهت، نوشتار حاضر با رویکردی مسأله محور، ضمن طرح دقیق نظریه و تأکید بر ابتکاری بودن آن، به بیان مهمترین دستاوردهای کلامی و دین‌شناختی این انگاره می‌پردازد.

تبیین فقر و نیاز دائمی مخلوقات به پروردگار، حدوث زمانی جهان‌آفرینش، تبیین عقلانی معاد جسمانی، توجیه فلسفی آموزه تجسم اعمال، حشر بی‌نهایت نفوس و ابطال عقیده تناسخ، نوآوری در تبیین حقیقت و سبب مرگ، تبیین عمومیت حشر و بازگشت کلیه موجودات به سوی خداوند، از مهمترین برکات کلامی حرکت جوهری محسوب می‌گردد.

واژگان کلیدی: حرکت جوهری، معاد جسمانی، تجسم اعمال، تناسخ، مرگ، حشر

۱-استاد گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه اصفهان

۲- دانشجوی دکتری حکمت متعالیه دانشگاه اصفهان (ایمیل: ganjvarv8@gmail.com)